

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1
भाग बारा अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 2]	नई दिल्ली, 22 दिसम्बर 1997/1 पौष (शके) 1919	[खंड ८
No. 2]	NEW DELHI, 22nd DECEMBER 1997/1 PAUSA (SAKA) 1919	[Vol. 8
अंक २]	नवी दिल्ली, २२ डिसेंबर १९९७/१ पौष (शके) १९१९	[खंड ८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक 22 दिसम्बर 1997/1 पौष (शके) 1919

(1) दि मुस्लिम पर्सनल लॉ (शरीअत) अप्लिकेशन एक्ट, 1937, (2) दि स्मगलर्स अॅन्ड फॉरिन एवरमंज ऑफिचर ऑफ प्रॉपर्टी एक्ट, 1976, (3) दि सेल्स प्रमोशन एम्प्लॉयीज (कन्डिशन्स ऑफ सर्विस) एक्ट, 1976, (4) दि स्मॉल इन्डस्ट्रीज डेव्हलपमेंट बैंक ऑफ इंडिया एक्ट, 1989, (5) दि रेमिट्सेस ऑफ फॉरिन एक्सचेंज अॅन्ड इनक्रेस्टमेंट इन फॉरिन एक्सचेंज बॉन्ड्स (इम्युनिट्ज अॅन्ड एकझाप्पशन्स) एक्ट, 1991, (6) दि प्लेसेस ऑफ वरशिप (स्पेशल प्रोविझन्स) एक्ट, 1991, (7) दि प्रिवेन्शन ऑफ डॅमेजीस ऑफ पब्लिक प्रॉपर्टी एक्ट, 1984 के मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जायेंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 22nd December 1997/1 Pausa (Saka) 1919

The Translation in Marathi of (1) The Muslim Personal Law (Shariat) Application Act, 1937, (2) The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976, (3) The Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Act, 1976, (4) The Small Industries Development Bank of India Act, 1989, (5) The Remittances of Foreign Exchange and Investment in Foreign Exchange Bonds (Immunities and Exemptions) Act, 1991, (6) The Places of Worship (Special Provisions) Act, 1991, (7) The Prevention of Damages of Public Property Act, 1984 are hereby published

under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws), Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, दिनांक २२ डिसेंबर १९९७/१ पोष (शके) १९९९

पुढील अधिनियमांचे म्हणजे (१) दि मुस्लिम पर्सनल लॉ (शरीअत) अॅप्लिकेशन् अॅक्ट, १९३७, (२) दि स्मगलर्स अॅन्ड फॉरिन एक्सचेंज मॅनिप्युलेटर्स (फॉरकिचर ऑफ प्रॉपर्टी) अॅक्ट, १९७६, (३) दि सेल्स प्रमोशन एम्प्लॉयीज (कन्डिशन्स ऑफ सर्विस) अॅक्ट, १९८६, (४) दि स्मॉल इन्डस्ट्रीज डेवलपमेंट बँक ऑफ इंडिया अॅक्ट, १९८९, (५) दि रेमिट्नेसेस ऑफ फॉरिन एक्सचेंज अॅन्ड इनक्वेस्टमेंट इन फॉरिन एक्सचेंज बॉन्ड्स (इम्युनिटज अॅन्ड एकझाप्पशन्स) एक्ट, १९९१, (६) दि प्लेसेस ऑफ वरशिप (स्पेशल प्रोक्रिजन्स) अॅक्ट, १९९१, (७) दि प्रिव्हेन्शन ऑफ डॅमेजीस ऑफ पब्लिक प्रॉपर्टी अॅक्ट, १९८४ या अधिनियमांचे मराठी अनुवाद याद्वारे राष्ट्रपतींच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात येत असून 'प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३' (१९७३ चा अधिनियम क्रमांक ५०) याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये हे अनुवाद त्या अधिनियमाचे प्राधिकृत पाठ आहेत असे समजले जाईल.

निर्देशसूची

INDEX

अनुक्रमांक Serial No.	अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No. (३)
(१)	(२)	
१	मुस्लिम व्यक्तिविषयक विधि (शरीअत) प्रयुक्ती अधिनियम, १९३७ The Muslim Personal Law (Shariat) Application Act, 1937	७०
२	तस्कर आणि विदेशी विनिमय चलन कूटव्यवहारी (संपत्तीचे समपहरण) अधिनियम, १९७६ The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976	७२
३	विक्री प्रवर्धन कॉम्पागर (सेवाशर्ती) अधिनियम, १९७६ The Sales Promotion Employees (Conditions of Service) Act, 1976	८२
४	भारतीय लघु उद्योग विकास बँक अधिनियम, १९८९ The Small Industries Development Bank of India Act, 1989	८७
५	परकीय चलनाचे वित्तप्रेषण व परकीय चलन रोख्यातील गुंतवणूक (उम्मुक्ती व सूट) अधिनियम, १९९१ The Remittances of Foreign Exchange and Investment in Foreign Exchange Bonds (Immunities and Exemptions) Act, 1991	१०९
६	उपासना स्थाने (विशेष उपवंध) अधिनियम, १९९१ The Places of Worship (Special Provisions) Act, 1991	११३
७	सार्वजनिक संपत्तीस हानी प्रतिवंध अधिनियम, १९८४ The Prevention of Damages of Public Property Act, 1984	११५

विक्री प्रवर्धन कामगार (सेवाशर्ती)

अधिनियम, १९७६

(१९७६ चा अधिनियम क्रमांक ११)

(१५ जून, १९७६ रोजी यथाविद्यमान)

[२५ जानेवारी, १९७६]

विवक्षित आस्थापनांतील विक्री प्रवर्धन कामगारांच्या विवक्षित सेवशर्तीचे नियमन करण्याकरिता अधिनियम.

हा अधिनियम भारतीय गणराज्याच्या संविसाब्या वर्षी संसदेकडून पुढीलप्रमाणे अधिनियमित करण्यात येवो :—

१. (१) या अधिनियमास ‘विक्री प्रवर्धन कामगार (सेवाशर्ती) अधिनियम, १९७६’ असे संक्षिप्त नाव, विस्तार, प्रारंभ व प्रयुक्ती.

(२) त्याचा विस्तार संपूर्ण भारतभर आहे.

(३) केंद्र शासन, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा [तारखेस] हा अधिनियम अंमलात येईल, आणि भिन्न राज्यांसाठी भिन्न दिनांक नियत करता येतील.

(४) औषधनिर्माण उद्योगात गुंतलेल्या प्रत्येक आस्थापनेला हा अधिनियम प्रथमतः लागू होईल.

(५) केंद्र शासन, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा तारखेपासून कोणत्याही अधिसूचित उद्योगात गुंतलेल्या कोणत्याही इतर आस्थापनेला या अधिनियमाचे उपबंध लागू करू शकेल.

२. या अधिनियमात, संदर्भानुसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर,—

व्याख्या.

(क) “आस्थापना” याचा अर्थ, औषधनिर्माण उद्योगात किंवा इतर अधिसूचित उद्योगात गुंतलेली एखादी आस्थापना, असा आहे;

(ख) “अधिसूचित उद्योग” याचा अर्थ, कलम ३ अन्वये, अधिसूचित म्हणून जाहीर केलेला एखादा उद्योग, असा आहे;

(ग) “विहित” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली केलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेले, असा आहे;

[(घ) “विक्री प्रवर्धन कामगार” याचा अर्थ, विक्रीच्या किंवा धंद्याच्या प्रवर्धनाशी किंवा दोन्हीच्या प्रवर्धनाशी संबंधित कोणतेही काम करण्याकरिता भाड्याने किंवा बक्षिसी देऊन कोणत्याही आस्थापनेत कामावर लावलेली किंवा गुंतलेली, कोणत्याही नावाने संबोधली जाणारी (त्यात शिकाऊ उमेदवारांचा अंतर्भाव आहे) कोणतीही व्यक्ती, असा आहे, परंतु त्यात,—

(एक) जी व्यक्ती, पर्यवेक्षकीय नात्याने कामगार असेल किंवा कामात गुंतलेली असेल व दरमहा सोळाशे रुपयांहून अधिक असेल इतकी मजुरी घेत असेल; किंवा

(दोन) जी व्यक्ती व्यवस्थापकीय किंवा प्रशासकीय नात्याने कामावर असेल किंवा कामात गुंतलेली असेल,

तिचा अंतर्भाव होत नाही.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ एखाद्या व्यक्तीची दर महिन्याची मजुरी ही, ज्या दिनांकापासून त्या मजुरीची गणना करावयाची असेल त्या दिनांकाच्या लगतपूर्वीच्या वारा महिन्यातील त्याच्या अखंड सेवेच्या कालावधीच्या संबंधातील त्याच्या एकूण मजुरीच्या (यात कमिशन अंतर्भूत असो वा नसो किंवा केवळ कमिशन अंतर्भूत असो) रकमेच्या तीस पटी इतक्या रकमेस त्याच्या सेवेच्या कालावधीतील दिवसांनी भागून काढलेल्या रकमेइतकी असेल.]

(इ) या अधिनियमात वापरलेले, परंतु व्याख्या न केलेले व औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ (१९४७ चा १४) यामध्ये व्याख्या केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना, त्या अधिनियमात अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

१. ६ मार्च, १९७६, भारताचे राजपत्र, असाधारण, भाग दोन, विभाग ३ (दोन) पृष्ठ क्र. ५३३ वर प्रसिद्ध झालेली अधिसूचना क्रमांक एस. ओ. १७६ (इ), दिनांक ६ मार्च, १९७६.

२. १९८६ चा अधिनियम ४८ कलम २ द्वारे मूळ खंड (घ) ऐवजी दाखल केले.

विवरक्षित उद्योग.
अधिसूचित उद्योग प्रवर्धनाशी किंवा दोन्हीशीही संबंधित कोणतेही काम करण्याकारिता अशा उद्योगात कामावर लावलेल्या असल्याचे जाहीर कामगारांची संख्या, अशा कामगारांच्या सेवाशर्ती आणि केंद्र शासनाच्या मते जे संबद्ध असतील असे इतर करण्याची शासनाची शक्ती. वरु शकेल.

रजा. ४. [(१)] विहित करण्यात येतील अशा सुट्ट्या, नैमित्तिक रजा किंवा इतर प्रकारच्या रजा या व्यातिरिक्त,

[* * * * * * * *]

प्रत्येकी विक्री प्रवर्धन कामगाराला त्याने तशी विनंती केल्यास,

(क) कर्तव्यार्थ व्यतित केलेल्या कालावधीच्या एक अकरांशापेक्षा कमी नाही इतकी पूर्ण वैतनिक अर्जित रजा ;

(ख) वैद्यकीय प्रमाणपत्रावर, सेवेच्या कालावधीच्या एक अठरांशापेक्षा कमी नाही एवढी रजा, मंजूर करण्यात येईल.

[(२)] विक्री प्रवर्धन कामगार, ज्या कमाल मर्यादेपर्यंत अशी संचित अर्जित रजा साठवू शकेल ती मर्यादा विहित करण्यात येईल इतकी असेल.

(३) “विक्री प्रवर्धन कामगार” एकावेळी ज्या मर्यादेपर्यंत अर्जित रजा घेऊ शकेल आणि ज्या कारणांसाठी अशी मर्यादा वाढविता येईल, ती मर्यादा व कारणे विहित करण्यात येतील तशी असतील.

(४) विक्री प्रवर्धन कामगार,

(क) जेव्हा सेवेतील त्याचे पद स्वेच्छेने त्यागील किंवा स्वेच्छानिवृत्त होईल ; किंवा

(ख) जेव्हा त्याची सेवा कोणत्याही कारणास्तव (शिक्षा म्हणून करण्यात येणाऱ्या समाप्ती व्यातिरिक्त) समाप्त करण्यात येईल,

तेव्हा तो, विहित करण्यात येतील अशा शर्तीच्या व निर्बंधांच्या अधीनतेने (यात, ज्या कमाल कालावधीकरिता अशी रोख भरपाई देय असू शकेल, तो कालावधी विनिर्दिष्ट करण्याच्या शर्तीचा अंतर्भाव असेल) त्याने उपर्जित केलेल्या व न घेतलेल्या अर्जित रजेच्या संबंधात रोख भरपाई मिळण्यास हक्कदार असेल.

(५) सेवेत असताना विक्री प्रवर्धन कामगाराचा मृत्यु झाल्यास त्याचा वारस, त्याने उपर्जित केलेल्या आणि न घेतलेल्या अर्जित रजेसाठी रोख भरपाई मिळण्यास हक्कदार असेल.

(६) पोटकलम (४), किंवा प्रकरणपरत्वे, पोटकलम (५) अन्वये, विक्री प्रवर्धन कामगाराला, किंवा प्रकरणपरत्वे, त्याच्या वारसांना त्या अर्जित रजेच्या कालावधीकरिता रोख भरपाई मिळण्याचा हक्क असेल, त्या कालावधीकरिता त्या कामगाराला, किंवा प्रकरणपरत्वे, त्याच्या वारसांना देय असलेली रोख भरपाई अशा विक्री प्रवर्धन कामगाराला त्या कालावधीकरिता देय असलेल्या वेतनाच्या रकमेईतकी असेल.]

नेमणूक पत्र देणे.

५. विक्री प्रवर्धन कामगारांशी संबंधित प्रत्येक सेवायोजक अशा प्रत्येक कामगाराला,

(क) अधिनियमाच्या प्रारंभी तो असे पद धारण करीत असेल त्याबाबतीत, अशा प्रारंभापासून तीन माहिन्यांच्या आत ; आणि

(ख) तर कोणत्याही बाबतीत, त्याची तशी नेमणूक झाल्यावर, विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात नेमणूक पत्र देईल.

विक्री प्रवर्धन कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ ” (१९२३ चा ८) याचे, त्याकाळी अंमलात असलेले कामगारांकरिता उपवंध त्या अधिनियमांच्या अर्थान्तर्गत, कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात जसे लागू होतात तसे ते विक्री विवरक्षित प्रवर्धन कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात लागू होतील.

अधिनियमांची प्रयुक्ती.

[* * * * * * * *]

१. १९८६ चा अधिनियम ४८, कलम ३ द्वारे मूळ कलम ४ ला “४[(१)]”, असा नवीन क्रमांक दिला, (८ मार्च, १९७६ रोजी व तेव्हापासून).

२. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे मजकूर वगळण्यात आले.

३. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे ही पोटकलमे समाविष्ट करण्यात आली. (८ मार्च, १९७६ रोजी व तेव्हापासून).

४. १९८२ चा अधिनियम ४६, कलम २४ द्वारे वगळण्यात आले.

(३) “किमान वेतन अधिनियम, १९४८” (१९४८ चा ११) यांचे त्या काळी अंमलात असलेले उपबंध त्या अधिनियमाच्या अर्थान्तर्गत कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात जसे लागू होतात तसे ते विक्री प्रवर्धन कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात लागू होतील.

(४) “प्रसूतिविषयक लाभ अधिनियम, १९६१” (१९६१ चा ५३) याचे त्या काळी अंमलात असलेले उपबंध या अधिनियमाच्या अर्थान्तर्गत कोणत्याही आस्थापनेत वेतन देऊन एखाद्या स्वीला किंवा तिच्या संबंधात असे लागू होतील.-- मग ती प्रत्यक्ष किंवा कोणत्याही एजन्सी मार्फत कामावर लावलेली असो-- तसे ते विक्री प्रवर्धन कामगार स्त्रियांना किंवा यांच्या संबंधात लागू होतील.

(५) “बोनस प्रदान अधिनियम, १९६५” (१९६५ चा २१) याचे त्या काळी अंमलात असलेले उपबंध त्या अधिनियमाच्या अर्थान्तर्गत कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात जसे लागू असतील तसे ते विक्री प्रवर्धन कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात लागू असतील.

(६) “उपदान प्रदान अधिनियम, १९७२” (१९७२ चा ३१) याचे त्या काळी अंमलात असलेले उपबंध त्या अधिनियमाच्या अर्थान्तर्गत कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात जसे लागू असतील किंवा तसे ते विक्री प्रवर्धन कामगारांना किंवा त्यांच्या संबंधात लागू असतील.

[(७) पूर्ववर्ती पोटकलमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी,—

(क.) उक्त पोटकलमांमध्ये निर्देशित करण्यात आलेला कोणताही अधिनियम, विक्री प्रवर्धन कामगारांस लागू करताना, अशा अधिनियमांच्या प्रयोजनार्थ, विक्री प्रवर्धन कामगाराची मजुरी ही, या अधिनियमाच्या उपबंधानुसार गणना केल्याप्रमाणे त्याची मजुरी असल्याचे मानण्यात येईल.

(ख.) जेथे उक्त पोटकलमांमध्ये निर्देशित करण्यात आलेल्या कोणत्याही अधिनियमद्वारे मजुरीची कमाल मर्यादा, त्या मर्यादेहून अधिक मजुरी असणाऱ्या व्यक्तींना त्या अधिनियमाच्या कक्षेतून वगळण्याच्या दृष्टीने उपबंधित करण्यात आलेली असेल तेथे, ज्या विक्री प्रवर्धन कामगारांची या अधिनियमाच्या उपबंधानुसार गणना केलेली मजुरी अशा कमाल मर्यादेपेक्षा अधिक असेल त्यांना तो अधिनियम लागू होणार नाही.]

७. एखाद्या आस्थापनेशी संबंधित प्रत्येक सेवायोजक विहित करण्यात येतील असा नोंदवव्या व नोंदवव्या जतन इतर दस्तऐवज विहित रीतीने ठेवील व जतन करील.

करणे.

८. (१) राज्य शासन या अधिनियमाच्या प्रजोजनार्थ, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे निरीक्षक निरीक्षक. होण्यास त्यास योग्य वाटतील अशा व्यक्तीची निरीक्षक म्हणून नियुक्ती करू शकेल आणि त्यांनी त्यांची कामे ज्या स्थानिक सीमांमध्ये पार पाडावायाची त्या सीमा निश्चित करू शकेल.

(२) पोटकलम (१) अन्वये नियुक्त करण्यात आलेला कोणताही निरीक्षक, एखाद्या आस्थापनेच्या बाबतीत या अधिनियमाच्या उपबंधाचे अनुपालन करण्यात आले आहे किंवा कसे हे सुनिश्चित करण्याच्या प्रयोजनार्थ,

(क.) त्यात आवश्यक वाटेल तशी माहिती पुरविण्यास एखाद्या सेवायोजकांस भाग पाढू शकेल ;

(ख.) आस्थापनेत किंवा तिच्याशी संलग्न अशा कोणत्याही वास्तू कोणत्याही वाजवी वेळी प्रवेश करू शकेल आणि तिची जी कोणी प्रभारी असल्याचे आढळून येईल अशा व्यक्तीस, विक्री प्रवर्धन कामगारांच्या सेवायोजनांशी संबंधित कोणत्याही नोंदवव्या व इतर दस्तऐवज तपासणीसाठी त्याच्यासमोर हजर करण्यास फर्मावू शकेल.

(ग.) पूर्वोक्त प्रयोजनाशी संबंधित कोणत्याही बाबीच्या संबंधात नियोक्त्याची, त्याच्या अभिकर्त्याची किंवा कर्मचाऱ्याची किंवा संबंधित कोणत्याही आस्थापनेची किंवा तिला संलग्न असलेल्या कोणत्याही आवाराची प्रभारी असल्याचे आढळून येईल अशा कोणाही इतर व्यक्तींची किंवा आस्थापनेत जी विक्री प्रवर्धन कर्मचारी आहे किंवा असेल असे निरीक्षकास सकारण वाटत असेल, अशा कोणत्याही व्यक्तींची तपासणी करू शकेल.

(घ.) या अधिनियमाखालील आस्थापनेच्या संबंधात जतन केलेल्या कोणत्याही नोंदवहीच्या किंवा इतर दस्तऐवजाच्या प्रती काढू शकेल किंवा त्यातून उतारे घेऊ शकेल.

(इ.) विहित करण्यात येतील अशा इतर शक्तींचा वापर करू शकेल.

१. १९८६ चा अधिनियम ४८, कलम ४ द्वारे हे पोटकलम समाविष्ट करण्यात आले.

(३) प्रत्येक निरीक्षक हा, भारतीय दंड संहिता, १८६० (१८६० चा ४५) याचे कलम २१ च्या अर्थान्तर्गत शासनाचा सेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

(४) कोणत्याही निरीक्षकाने, पोटकलम (२) अन्यवे कोणतीही नोंदवही किंवा इतर दस्तऐवज हजर करण्यास किंवा माहिती देण्यास जिला फर्माविले असेल ती कोणतीही व्यक्ती तसे करण्यास बद्द असेल.

शास्ती ९. कोणत्याही सेवायोजकाने, कलम ४ किंवा कलम ५ किंवा ७ यांच्या उपबंधाचे किंवा या अधिनियमाखाली केलेल्या कोणत्याही नियमाचे व्यतिक्रमण केल्यास एक हजार रुपयांपर्यंत वाढवता येईल अशा द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस तो पात्र असेल.

कंपन्यांनी केलेले १०. (१) कंपनीकडून या अधिनियमाखालील अपराध करण्यात आला असेल त्या बाबतीत, अपराध घडला असेल त्यावेळी, कंपनीच्या कामकाज चालनाचा प्रभार जिच्याकडे असेल व त्याबद्दल जी कंपनीला जवाबदार असेल, अशी प्रत्येक व्यक्ती, त्याचप्रमाणे कंपनी ही, अपराधाबद्दल कायवाही केली जाण्यास व त्यानुसार शिक्षा केली जाण्यास पात्र असेल :

परंतु, असा अपराध आपल्या नकळत घडला किंवा तो घडू नये म्हणून आपण सर्व प्रकारे वाजवी तत्परता दाखवली होती, असे अशा कोणत्याही व्यक्तीने शाबोत केले तर, या पोटकलमात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे ती व्यक्ती तसेच ती कंपनी, या कलमात उपबंधित केलेल्या कोणत्याही शिक्षेस पात्र ठरणार नाही.

(२) पोटकलम (१) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एखाद्या कंपनीने या अधिनियमाखालील एखादा अपराध केला, असेल आणि कंपनीचा कोणताही संचालक, व्यवस्थापक, सचिव किंवा अन्य अधिकारी याच्या संमतीने किंवा मुकानुमतीने तो अपराध घडलेला आहे किंवा अपराध घडण्याचा कारण संबंध त्याच्याकडून झालेल्या कोणत्याही हलगर्जीपणाशी जोडता येण्यासारखा आहे, असे शाबोत करण्यात आले तर, असा संचालक, व्यवस्थापक, सचिव किंवा अन्य अधिकारी देखील अशा अपराधाबद्दल दोषी असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्याच्याविसर्द्ध कायवाही केली जाण्यास व तदनुसार शिक्षा मिळण्यास तो पात्र राहील.

(३) या कलमाच्या प्रयोगानार्थ,---

(क) “कंपनी” याचा अर्थ, कोणताही निगमनिकाय असा आहे आणि त्यात एखादी पेढी किंवा अन्य व्यक्ती संघाचा समावेश होतो ; आणि

(ख) “संचालक” याचा एखाद्या पेढीच्या संबंधातील अर्थ, पेढीतील एखादा भागीदार असा आहे.

अपराधाची दखल. ११. (१) एखाद्या महानगर दंडाधिकाऱ्याच्या किंवा एखाद्या प्रथम वर्ग दंडाधिकाऱ्याच्या न्यायालयाकडून कनिष्ठ असे कोणतेही न्यायालय या अधिनियमाखालील कोणत्याही शिक्षापात्र अपराधाची संपरीक्षा करणार नाही.

(२) कोणतेही न्यायालय, अपराध ज्या दिनांकी केला गेल्याचे अभिकथित केलेले आहे त्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत त्याबद्दल तक्रार केली नसेल तर, या अधिनियमाखालील अपराधाची दखल घेणार नाही.

या अधिनियमाशी [११२. (१) या अधिनियमाचे किंवा त्याखाली केलेल्या कोणत्याही नियमाचे उपबंध, उत्तर कोणत्याही विसंगत कायदे व कायद्यात या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी किंवा प्रारंभानंतर केला गेलेला किंवा कोणताही निवाडा, करार, करार यांचा प्रभाव. समझोता किंवा सेवासंविदा यांच्या परिभाषेत, त्यांच्याशी विसंगत असे काहीही असले तरी, प्रभावी राहील :

परंतु, विक्री प्रवर्धन कामगार हा असा कोणताही कायदा, निवाडा, करार, समझोता किंवा सेवासंविदा याखाली किंवा अन्यथा कोणत्याही बाबींच्या संबंधात, ज्या लाभांचा तो या अधिनियमाखाली हक्कदार झाला असता त्याहून अधिक अनुकूल लाभांचा हक्कदार असेल तेव्हा, विक्री प्रवर्धन कामगार हा, अधिनियमाखाली इतर बाबींच्या संबंधात लाभ मिळण्यास हक्कदार असला तरीही, त्या बाबींसंबंधात अधिक अनुकूल लाभ मिळण्यास हक्कदार असल्याचे चालू राहील.

(२) विक्री प्रवर्धन कामगार या अधिनियमाखाली कोणत्याही बाबतीत जे कोणतेही अधिकार किंवा विशेषाधिकार यांचा हक्कदार झाला असता त्याहून अधिक अनुकूल असतील असे अधिकार किंवा विशेषाधिकार त्याला मिळण्यासाठी त्याच्या नियोक्त्याकडे त्याने करार करण्यास प्रतिबंध होतो, असा या अधिनियमातील कोणत्याही गोष्टीचा अर्थ लावण्यात येणार नाही.]

१२. (१) केंद्र शासन, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे या अधिनियमाची प्रयोजने पार नियम करण्याची शक्ती.

पाडण्यासाठी नियम करू शकेल.

(२) विशेषत: आणि पूर्वगामी शक्तींच्या व्यापकतेस बाब्ध न येता, अशा नियमात,—

(क) एखाद्या विक्री प्रवर्धन कामगारास कलम ४ खाली मंजूर करण्यात येतील त्या रजांचे प्रकार [तो ज्या मर्यादेपर्यंत संचित अर्जित रजा साठवू शकेल ती मर्यादा, एकावेळी तो जेवढी रजा घेऊ शकेल त्याची मर्यादा आणि अशी मर्यादा ज्या कारणांसाठी वाढवता येईल ती कारणे ज्या शर्तीच्या व निर्वंधाच्या अधीन राहून, त्याला रोख भरपाई मिळण्याचा हक्क असेल त्या शर्ती व निर्बंध] ;

(ख) कलम ५ खाली द्यावयाच्या नेमणूक-पत्राचा नमुना ;

(ग) कलम ७ खाली ठेवावयाच्या व जतन करावयाच्या नोंदवव्या व इतर दस्तऐवज ज्या रीतीने ठेवावयाचे ती रीत ;

(घ) विहित करावी लागेल अथवा करता येईल अशी इतर कोणतीही बाब, यासाठी उपवंध करण्यात येतील.

(३) या कलमाखाली केलेला प्रत्येक नियम तो करण्यात आल्यानंतर होईल तितक्या लवकर, संसदेच्या प्रत्येक सभागृहासमोर, ते, सत्रासीन असताना, एका सत्राने बनलेल्या अथवा दोन किंवा अधिक क्रमवर्ती सत्रे मिळून बनलेल्या अशा एकूण तीस दिवसांच्या कालावधीकरिता ठेवला जाईल, आणि पूर्वीकृत सत्राच्या किंवा क्रमवर्ती सत्रांच्या पाठोपाठचे सत्र संपण्यापूर्वी जर, त्या नियमात कोणतेही आपरिवर्तन करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे मतेक्य झाले तर, त्यानंतर तो नियम अशा आपरिवर्तित रूपातच परिणामक होईल किंवा प्रकरणपरत्वे, मुळीच परिणामक होणार नाही ; तथापि, अशा कोणत्याही आपरिवर्तनामुळे किंवा शुन्योकरणामुळे, तत्पूर्वी ह्या नियमाखाली करण्यात आलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेला वाघ येणार नाही.

१. १९८६ चा आर्धानियम ४८, कलम ५ द्वारे हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला (८ मार्च, १९८६ रोजी व तेकापासून).